

Символічна природа писемних китайських знаків та її вплив на формування способу мислення і сприйняття

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглядається символічна природа китайських ієрогліфів та її вплив на формування способу мислення й сприйняття світу носіями китайської мови. Дослідження сприяє глибшому розумінню того, як система письма впливає на світогляд і комунікацію, що може бути корисним у міжкультурній взаємодії, мовному навчанні та дослідженнях когнітивних процесів.

Ключові слова: китайські ієрогліфи, символізм, китайська мова, міжкультурна комунікація.

Abstract

The article discusses the symbolic nature of Chinese characters and its impact on the way Chinese speakers think and perceive the world. The study contributes to a deeper understanding of how the writing system affects worldview and communication, which can be useful in intercultural interaction, language teaching and cognitive research.

Keywords: Chinese characters, symbolism, Chinese language, intercultural communication.

Вступ

Мова є не лише засобом комунікації, але й потужним інструментом концептуалізації світу. Система письма, зокрема, відіграє ключову роль у формуванні когнітивних процесів та структуруванні знання. В свою чергу саме китайська мова відрізняється унікальним способом кодування інформації через ієрогліфи - графічні символи, які поєднують у собі фонетичні, семантичні та культурні значення. На відміну від алфавітних систем, китайські ієрогліфи поєднують візуальний образ, семантику та культурний підтекст [2], тобто кожен знак може зберігати багатшарову інформацію таку як історичні асоціації, культурні символи, емоційні конотації [8]. Відповідно, сприйняття тексту китайською мовою передбачає не лише декодування звуків, а й розпізнавання символічного підтексту, тому символічна природа китайських ієрогліфів не лише відображає спосіб мислення носіїв китайської мови, але й впливає на їхнє сприйняття реальності.

Актуальність теми обумовлена зростаючим інтересом до когнітивної лінгвістики, семіотики та міжкультурної комунікації, а також необхідністю глибшого розуміння того, як мовні системи формують світогляд людини. Китайська писемність, що зберегла свою основу протягом тисячоліть, є унікальним об'єктом для аналізу взаємозв'язку між знаковими системами та когнітивними моделями, тому дослідження в цьому кластері є важливим, оскільки це сприятиме розширенню знань у галузі порівняльного мовознавства, нейролінгвістики та розвитку штучного інтелекту, а також може бути корисним у сфері викладання китайської мови як іноземної.

Результати дослідження

Китайська писемність належить до найдавніших систем письма, яка збереглася до наших днів. Її формування почалося з піктографічного письма, зафіксованого на гадальних кістках та бронзі часів династії Шан (XIV–XI ст. до н.е.). У класичних філософських трактатах, зокрема в «Лунь юй» Конфуція та «Дао де цзін» Лаоцзи, мова розглядається як система знаків, які не лише називають, а й віддзеркалюють порядок речей у Всесвіті [6]. Таким чином, китайський ієрогліф традиційно

сприймається як носій як буквального, так і символічного значення - він одночасно вказує на об'єкт і вбудовує його в онтологічну та космологічну систему.

Вивчення символічної природи китайських ієрогліфів тісно пов'язане з історичними дослідженнями китайської писемності. Роботи професора Вашингтонського університету та дослідника рукописів, філології та текстової критики Вільяма Г. Больца [3] та китайського історика Лі Сюеціна [9] докладно аналізують розвиток китайської системи письма від гадальних написів до сучасних спрощених ієрогліфів. Вчені підкреслюють, що первинна символічна природа знаків - передача не лише змісту, а й ритуально-сакральних та соціальних смислів - зберігалася протягом усієї історії китайської писемності.

Символічна природа китайських ієрогліфів активно досліджується у рамках семіотики та історичної семантики. Зокрема, лінгвіст Чжао Юаньжень [7] наголошував на тому, що ієрогліфи, на відміну від фонетичних систем, закріплюють у своїй формі «іконічний слід» об'єкта чи явища, тобто графічна форма містить певну схожість або асоціативний зв'язок із реальними об'єктами чи явищами, які вони позначають. На відміну від фонетичних систем письма, де знаки є переважно умовними і позначають звуки, ієрогліфи часто мають візуальну мотивацію, що відображає їхнє первісне походження. Таким чином, Чжао Юаньжень підкреслював, що китайське письмо зберігає елементи іконічності, що впливає на спосіб мислення його носіїв, оскільки вони сприймають написане не лише як набір умовних символів, а як знаки, що мають глибший зв'язок із реальністю.

В своїх працях американський синолог Джеррі Лі Норман [4] також демонструє, як символічність окремих графем впливає на еволюцію значення, відображаючи культурні трансформації. Він підкреслював, що багато китайських ієрогліфів мають не лише фонетичну, але й семантичну та графічну складові, які відображають культурні та історичні аспекти китайського суспільства. Наприклад, ієрогліфи, пов'язані з сільським господарством, часто містять елементи, що символізують землю або воду, що відображає важливість цих ресурсів у традиційній китайській культурі. З часом, зі зміною суспільних умов та культурних пріоритетів, значення цих ієрогліфів могли змінюватися, але їхні графічні компоненти продовжували нести сліди попередніх культурних значень, відображаючи таким чином еволюцію китайської культури через призму писемності.

У дослідженнях когнітивної лінгвістики велика увага приділяється тому, як носії китайської мови обробляють ієрогліфи у порівнянні з алфавітними мовами. У своїх дослідженнях Чарльз А. Перфетті та Їн Лю [5] продемонстрували, що читання китайських ієрогліфів активує одночасно візуальну, семантичну та фонологічну пам'ять, це підтверджує, що символічна природа письма зумовлює специфічний когнітивний стиль обробки інформації.

У своїй праці «Anticipating China: Thinking Through the Narratives of Chinese and Western Culture» [6] Девід Л. Холл та Рой А. Еймс досліджують взаємозв'язок між мовою та традиційними світоглядними системами Китаю (конфуціанство, даосизм). Вони зазначають, що китайська мова та її писемність виконують не лише комунікативну функцію, але й функцію символічного впорядкування світу через знакове оформлення космологічних та етичних категорій, тобто ієрогліфи виступають у ролі своєрідних «онтологічних маркерів». Окрема група досліджень зосереджена на символічному значенні ключів та компонентів китайських знаків. Багато ключів набули стійких культурних та символічних значень, які формують основи традиційного китайського світогляду. Наприклад, ключ «вода» 水 (水) символізує не лише рідину, а й концепції текучості, адаптивності, зв'язку з природою Дао. А ключ «серце» 心 (心) символізує не лише фізичний орган, а й емоції, інтуїцію, моральну сутність людини.

Символічна природа китайських ієрогліфів також закріплена у такому феномені, як каліграфія, де графічна форма набуває естетичного та символічного значення, що сприймається не просто як мистецтво письма, а як форма вираження внутрішнього світу людини та її духовного розвитку.

Китайська писемність, зокрема її ієрогліфічна система, значно впливає на когнітивні процеси та стиль мислення носіїв китайської мови та сприйняття ними навколишнього світу. Особливості цієї писемності формують специфічні когнітивні патерни, які відображаються в наступних аспектах:

1. Візуальна орієнтація та увага до деталей

Ієрогліфи є графічними знаками, які відображають конкретні об'єкти або поняття, що стимулює розвиток візуальної пам'яті та уваги до деталей, оскільки кожен знак має унікальну форму, яку необхідно запам'ятати та розпізнавати.

2. Абстрактне та концептуальне мислення

Структура китайських ієрогліфів часто передбачає поєднання різних елементів для формування нового значення, що сприяє розвитку абстрактного мислення, оскільки носії мови звикають до комбінування елементів для вираження складних понять.

3. Логічна структура та системність

Ієрогліфічна система вимагає розуміння логічних зв'язків між ключами, що сприяє розвитку системного мислення. Кожний ієрогліф може містити інформацію про категорію, вимову та значення, що вимагає від носіїв мови здатності до аналізу та синтезу інформації.

4. Культурна та історична свідомість

Багато ієрогліфів мають глибоке культурне та історичне значення, що відображає світогляд та цінності китайського суспільства, тому вивчення ієрогліфів сприяє формуванню культурної свідомості та розуміння історичних контекстів, що впливає на сприйняття світу носіями мови.

Китайська писемність, яка базується на ієрогліфах, суттєво відрізняється від алфавітних систем письма, що позначають окремі звуки мови. Ці відмінності впливають на сприйняття та обробку інформації носіями кожної з мовних систем. Розуміння цих відмінностей є важливим для міжкультурної комунікації, лінгвістичних досліджень та педагогічної практики, оскільки вони впливають на способи навчання, сприйняття інформації та загальний когнітивний розвиток індивідів.

Висновки

Дослідження підтверджують, що символічна природа китайських ієрогліфів є комплексним феноменом, який охоплює історичний розвиток, когнітивні особливості, культурні та філософські конотації. Ієрогліфи не лише позначають конкретні об'єкти чи дії, але й виконують функції культурних символів, віддзеркалюючи світоглядні моделі традиційного китайського суспільства. Китайська писемність не лише є засобом комунікації, але й формує специфічний спосіб мислення та сприйняття світу. Ієрогліфи, з їхньою символічною природою, сприяють розвитку унікальних когнітивних структур, які відображають культурні та філософські уявлення китайського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТРАТУРИ

1. Кірносова Н.А. Нейрофізіологічна основа когнітивних процесів обробки китайського ієрогліфа // Мовні і концептуальні картини світу. 2012. №15(3). С. 48–55.
2. Пирогов В.Л. Архітектура ієрогліфічного письма як відображення космогонічної картини світу давніх китайців // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія. 2013. №16. С. 123–130.
3. Boltz W.G. The Origin and Early Development of the Chinese Writing System. New Haven: American Oriental Society, 1994. 205 с.
4. Norman J. Chinese. Cambridge: Cambridge University Press, 1988. 279 с.
5. Perfetti C., Liu Y. Orthography to Phonology and Meaning: Comparisons Across and Within Writing Systems // Reading and Writing. 2005. Т. 18, №3. С. 193–210.
6. Hall D.L., Ames R.T. Anticipating China: Thinking Through the Narratives of Chinese and Western Culture. Albany: SUNY Press, 1995. 412 с.
7. Zhao S., Baldauf R.B. Planning Chinese Characters: Reaction, Evolution or Revolution? New York: Springer, 2008. 300 с.
8. Wang N. Cultural Studies and Cultural Governance in China // New Literary History. 2006. Т. 37, №1. С. 157–174.
9. Li Xueqin. Ancient Chinese Civilization. New Haven: Yale University Press, 2002. 320 с.

Васильєва Світлана Андріївна - магістр психології, фахівець, Інститут Конфуція Вінницький національний технічний університет

Vasilyeva Svitlana Andriivna - Master of Psychology, Specialist, Confucius Institute Vinnytsia National Technical University